

รู้จิตเห็นจิต

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๔๒

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ความเป็นมนุษย์แต่ลืมไปไง ไม่ได้มองว่าความเป็นมนุษย์นี้ประเสริฐ ความเป็นมนุษย์นี้ไฉน เกิดเป็นมนุษย์เป็นผู้มีอิสรภาพ แต่อยู่ใต้กฎของอริยสังขใจ ใต้กฎ เห็นไหม เพราะเราไม่รู้อริยสังขใจ อยู่ใต้กฎของวิภวัญญะด้วย ใต้กฎของกรรม กฎ คำว่า “กฎ” กฎมันเป็นกฎตายตัว กฎตายตัวเป็นของโลก แต่ของธรรมไม่ตายตัว ของธรรมไฉน ธรรมมันแปรเปลี่ยนได้ กรรมแก้ไขได้

เห็นไหม กฎแห่งกรรม กรรมจะให้ผลเราเกิดมาเป็นมนุษย์ เพราะเราสร้างกรรมดีมา กรรมดีกรรมชั่ว กรรมดี มีศีลมีธรรม มีศีล ๕ ครบถึงได้เกิดเป็นมนุษย์ เป็นมนุษย์เป็นผู้มีอิสรภาพ อิสรภาพในสถานะของมนุษย์ ทำดีทำชั่วได้หมด นั่นนะ ถึงว่า เกิดเป็นมนุษย์ พอเกิดมาแล้ว ประเสริฐ ประเสริฐตรงนี้ไฉน แล้วพบพระพุทธศาสนา แล้วว่าอยู่ใต้กฎของอะไร? ของอริยสังข คือ ทุกข์ไฉน ความจริงไฉน

อริยสังขคือของประเสริฐ เราอยู่ที่นี่เรามองไม่เห็นอริยสังขต่างหากละ พอเราไม่เห็นอริยสังข เราไม่เข้าใจอริยสังขตามความเป็นจริง เราท่องจำอริยสังขได้ อริยสังข ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เราก็ท่องจำกันมาได้ ท่องจำกันมาได้เราก็ก่อนโรงพยาบาลตลอด จีรฎไปนี่ผ่านโรงพยาบาลกัน แล้วเราเคยแวะเข้าไปโรงพยาบาลรักษาไหมละ? เราไม่ได้แวะเข้าไปโรงพยาบาล เราผ่านโรงพยาบาลไปเฉยๆ เราได้อะไรจากโรงพยาบาลนั้น

อริยสังขก็เหมือนกัน มันมีอยู่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เห็นไหม เรารู้ที่อยู่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ท่องกันขึ้นใจ รู้จัก รู้ตามว่าเรารู้จำมา เห็นไหม มาถึงแล้วก็ผ่านโรงพยาบาลไป...รู้นี้รู้ แต่มันไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้จากอริยสังขนั้น อยู่ใต้กฎอริยสังขนั้นไฉน ไม่ได้เห็นอริยสังขตาม

ความเป็นจริง เห็นไหม เราไม่ได้เห็นอริยสัจตามความเป็นจริงเพราะอะไร เพราะเราเกิดเป็นมนุษย์นี่แหละ แล้วเราว่าเราเป็นมนุษย์ เราประเสริฐ แต่ว่าเวลาเราย้อนกลับไปตรงนั้นสิ เราไม่เห็นตรงนั้นตามความเป็นจริง เราถึงอยู่ใต้กฎ

มันถึงว่า มนุษย์มันต้องการความอิสระ เรายังต้องการอิสรภาพ เราก็จะแหวกแหกทุกอย่างที่เป็นกฎกติกาณะ กฎหมายถ้าบัญญัติไว้เราก็อยากจะออก อยากมีอิสรภาพหลุดออกไปจากกฎหมายนั้น เห็นไหม กฎหมายบังคับเพื่ออะไร แต่เราก็อยากอิสระ อยากออกจากกฎหมาย อยากจะพ้นออกไปเป็นสิ่งที่ว่าแหกกฎแหกกติกา นั้นนะ กิเลสมันก็เป็นอย่างนั้น ใจแหกข้างนอกนะแหกกฎหมาย เราว่าเราได้สิทธิพิเศษ เราทำอะไรแล้วเราพ้นไปจากกฎหมายที่บังคับ ว่าเป็นอิสรภาพๆ เหรอ

กฎหมาย ศีลธรรม เห็นไหม ศีลธรรม ธรรมวินัย ภิกษุอยู่ในธรรมและวินัย ธรรมและวินัยนี้พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้เป็นวินัย ก็กฎนั้นแหละ วินัย ศีล เราก็มีศีลกัน ศีลต้องรักษาไว้ ขอบไว้เขตไว้ไม่ให้เราล่วงเกินไป สิ่งที่เราล่วงออกไปมันไปสืบต่อกับความร้อน สืบต่อกับความทุกข์นะ เอาศีลมาขีดเส้นไว้ไม่ให้เราข้ามไป เห็นไหม ศีลธรรมๆ

ธรรมละเอียดอ่อนกว่านั้นอีก ธรรมละเอียดอ่อนมาก

เราว่าเราจะปฏิบัติธรรม แม้แต่มนุษย์เรายังต้องการอิสรภาพขนาดนั้น แต่เรามาปฏิบัติธรรมนี้เราต้องมานั่งทำสมาธิ ต้องมาอยู่ในศีลในธรรม ทำไมเราต้องมาทรมานตนเอง เห็นไหม เราก็อยากสุขอยากสบาย อยากสุขอยากสบายก็ต้องอยู่แบบสุขแบบสบายอย่างอิสรภาพของเราสิ ทำไมต้องทรมานตน

ต้องทรมานก่อน ไม่ทรมานตน เห็นไหม เพราะกิเลสมันอยู่ในตน กิเลสมันอยู่ในเรา ถ้าเราไม่ทรมานเรา เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเจอลูกศิษย์นะ เวลาพระไปถาม ในสมัยพุทธกาลนะ แล้วว่าองค์นั้นปฏิบัติได้ดีอย่างนั้นๆ “ใครทรมาน ใครเป็นคนทรมานมา” เห็นไหม การทรมานคือการทรมานกิเลสใจ กิเลสในหัวใจเรา เราต้องทรมานกิเลสเราให้กิเลสเราอมธรรมะไป

เราว่าเราเป็นปัญญาชน ต้องมีปัญญา เห็นใหม่ ปัญญาชน เป็นคนที่มันมีปัญญา แล้วเวลามีเหตุผลถึงเข้ามาขอร้องถามตัวเราเองว่า เราเป็นมนุษย์ที่ประเสริฐ ต้องการอิสรภาพ เป็นปัญญาชน แต่ความเป็นจริงหัวใจว่าเหวโหม หัวใจ ความดำรงชีวิตของเรามีความสุขจริงในหัวใจโหม

จะว่าเรามีทรัพย์สินมากมายขนาดไหนก็แล้วแต่ เราจะมียศถาบรรดาศักดิ์ขนาดไหน ทุกข์มันอยู่บนยอดของทรัพย์สินกองนั้น ทุกข์อยู่บนยอดของอำนาจที่เรามีอยู่ ทุกข์ปกครองทั้งหมด เห็นใหม่ นี่กฎของอริยสังใจ เราถึงพยายามจะปฏิบัติเข้าไปเพื่อจะหาทุกข์

ผู้ใดเห็นทุกข์ เห็นใหม่ สัจจญาณ ญาณของการเห็นสัจจะความเป็นจริง สัจจญาณเราเห็นโหม? เราไม่เห็นความจริงนี้ ตามสัจจะนั้นนะ นี่เราถึงว่าอยู่ได้กฎ เราต้องยกเราเข้าไปอยู่ในกฎนั้น ยกตัวเราขึ้นไปอยู่ในอริยสังนั้น

อริยสังนี้มันเหมือนกับเครื่องคั้นมะพร้าว เครื่องบีบคั้นต่างๆ พวกเครื่องทำป่นอาหารนะ ป่นออกมาจนเป็นอย่างนั้น อริยสังก็เหมือนอย่างนั้นนะ เราเห็นหัวใจมีแต่กิเลส มันต้องผ่านอริยสังเข้าไป ให้ป่น ให้บดบี้ ให้กิเลสมันหลุดออกไปจากใจ ให้ใจหลุดออกไป ให้ใจบริสุทธิ์ออกไป หลุดออกจากอริยสังมาจนถึงประเสริฐ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมก่อน รู้อริยสังใจ ตามอริยสัง ในสติปัญญา ๔ กาย เวทนา จิต ธรรม กับอริยสัง ๔ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค...ทุกข์ สมุทัย นิโรธ เห็นใหม่ นิโรธ ...มรรค มรรคอริยสังจ้งอันนี้ใจ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ไปแล้วถึงได้ออกมาท้อใจนะ “ใครมันจะตรัสรู้ได้ ใครมันจะรู้ได้ตามความเป็นจริงอย่างนี้ ใครมันจะพ้นทุกข์ได้” จนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ที่ตรัสรู้มาเพื่อจะมาสั่งสอนโลก รื้อสัตว์ขันธ์สัตว์ ยังท้อใจขนาดนั้นนะ เพราะอะไร เพราะใจของเราเราไม่เห็นใจ เราจะทำลายกิเลสในหัวใจ แต่ใจมันอยู่ที่ไหน ใจนี้อยู่ที่ไหน

ใจของเราเปรียบเหมือนกับก้อนถ่านก้อนหนึ่งนะ ถ่านแดงๆ ถ่านหุงข้าวนี้แหละก้อนหนึ่งในถ่านนั้นมีความร้อน ไฟแดงอยู่ในเตา แดงอยู่อย่างนั้นนะ ใจของเราก็เป็นอย่างนั้นนะถ้าใจที่มีกิเลสอยู่ แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผ่านมาแล้ว ถึงได้วางเป็นปฏิจจสมุพบาทไว้

อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา เห็นใหม่ ดวงจิตดวงนั้นเปรียบเหมือนถ่านก้อนหนึ่ง ธาตุรู้ สสารอันหนึ่งที่มีมันติดไฟอยู่ตลอดเวลา ติดไฟอยู่ ความร้อนในตัวของจิตดวงนั้น ดวงจิตดวงนั้นมีความ

ร้อนอยู่ ปฏิกิจสมุปบาทพร้อมหมด อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขาราปจฺจยา วิญฺญาณํ วิญฺญาณปจฺจยา นามรูป...ชาติ กภ อยู่ในนั้นหมดเลย นี่ถ่านอันหนึ่ง ถ่านก้อนหนึ่ง มันมีพลังงานในตัวของมัน นั่น มันเป็นถ่าน มีพลังงานอยู่เฉยๆ นี่อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา นี่ก้อนของอวิชชา นี่ก้อนของจิตที่เรามองไม่เห็นไง เราจับอันนี้ไม่ได้ เราไม่รู้

เราถึงว่า เราอยากเห็นกิเลส เราอยากจะทำระกิเลส ทำไมเราหากิเลสไม่ได้ นี่ไง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นตรงนี้แล้ว อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา นี่เป็นก้อน เป็นธาตุรู้

สสาร เป็นหิน เป็นเหล็ก เป็นเพชร เราจับต้องได้เพราะเป็นวัตถุ แต่ธาตุรู้ตัวนี้มันเป็นธาตุเป็นถ่านไฟแดงๆ แต่เป็นนามธรรม เป็นสสาร เป็นธาตุรู้ ธาตุแปลกประหลาดมาก เป็นสสารที่มันมีพลังงานในตัวมันเอง แล้วมันเผาไหม้ทุกอย่าง เห็นไหม เพราะถ่านไฟก้อนแดงๆ มันอยู่ ออกซิเจนมันหมุน มันผ่านเข้าไป ลมมันเป่าเข้าไป มันจะแดงวูบออกมาเลยนะ ไฟจะแรงมากเลย นี่มันผ่านอะไรล่ะ ธาตุมันมีเชื้อเข้าไปมันจะเผาไหม้ทุกอย่าง สิ่ง que เข้าไป อย่างเช่นพวกวัตถุ พวกสิ่งต่างๆ กระดาษต่างๆ เข้าไปมันจะเผาไหม้ๆ

การเผาไหม้เป็นเจตนา เจตนาเผาอะไร เจตนาออกมาเป็นขั้น ๕ ไง

จากธาตุรู้เฉยๆ นะ อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา ปฏิกิจสมุปบาทอยู่ในตัวนั้นเลยนะ อันนั้นคือตัวอวิชชา ตัวที่ไม่รู้เรื่องมันเผาเรา เห็นไหม เผาที่ว่าเราทุกข์ๆ อยู่ที่นี่ มันเผาเรา เราถึงไม่เห็นมัน เราถึงแก้ไขมันไม่ได้ แล้วมันยังเผาไหม้ออกซิเจน เผาไหม้อากาศ เห็นไหม อันนี้คือเจตนาไหม เจตนาเราคิดออกไป นี่การเผาไหม้ โทสัคคินา โมหัคคินา รากะ เป็นไฟทั้งหมด มันเผาออกมา เผาขั้นออกมา เห็นไหม ขั้นของจิตไหม นี่รูปธรรมจะออกมา

จากอวิชชาก่อนเดียว แล้วมันส่งพลังงาน มันเผามาเป็นเปลือกอ้อมอีกรอบหนึ่ง นี่ตัวอวิชชา มันก็เป็นขั้นหนึ่งนะ ขั้นหนึ่งคือว่าเป็นวัตถุขั้นหนึ่ง แล้วยังเผาอบข้างของตัวเองไหม เผาอากาศให้แดงโร่ออกมา เห็นไหม นี่ขั้น ๕ ภายใน

ขั้น ๕ ภายใน มันมีเชื้อไฟมันก็แรงขึ้น พอแรงขึ้นมันก็เผาออกมาอีก เผาอะไร? เผาอุปาทานไหม อุปาทานในกาย เห็นไหม นี่ออกมาอีกขั้นหนึ่ง แล้วยึดในกายอีก ในขั้น ๕ ยึดคิดในกาย มันผ่านออกมา ๔ ขั้นนะ เวลามันจะออกมาเป็นความคิดที่เราออกมากระทบกระทั่งกันนี่

ออกมาว่าเป็นความทุกข์ที่ไปรื้อค้น ไปติดข้องในโลกนี้ เห็นใหม่ ในสิ่งต่างๆ ที่ว่าสิ่งนั้นเป็นทุกข์ๆ

สิ่งนั้นเป็นอยู่สิ่งนั้น สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร เห็นใหม่

วัตถุมิ เราเกิดมาในโลกนี้ วัตถุลึ่ของในโลกนี้ก็มีอยู่แล้ว สรรพสิ่งในโลกนี้มีอยู่แล้ว แต่เพราะเราเกิดมาแล้วเราเป็นเจ้าของ เรายังไม่เป็นเจ้าของคือเรามีโอกาสจะแสวงหา แล้วก็คืนรนเห็นใหม่ ความคืนรนนั้นเป็นอะไร? เป็นค้นหาใจ เห็นใหม่ เป็นค้นหาในอริยสัจ เป็นสมุทัย

พอเป็นสมุทัย เห็นใหม่ “ทุกข์ควรกำหนด” เพราะเราอยากแสวงหา เราต้องการ อันนั้นเป็นความว่าเริ่มต้นของความทุกข์ แล้วสิ่งที่มีมันเป็นตามจริงหรือไม่ตามจริง อันนี้มันเป็นสมุทัยเห็นใหม่ นี่มันละได้ตรงนี้ พอตรงนี้มันดับมันกันิโรธ ดับด้วยอะไร? ดับด้วยมรรคใจ

ความคำริชอบ ความเพียรชอบ ความเห็นชอบ การงานชอบ เห็นใหม่ สติชอบ สติ ความระลึกอยู่ ระลึกถึงว่าเราอยาก เราเป็นทุกข์ เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เราเป็นทุกข์ เรามีโอกาส เรามาเพื่อจะชำระกิเลสของเรา ชำระกิเลสนะ เป้าหมายของชาวพุทธต้องชำระกิเลสดับสิ้นไปตามแผนที่เครื่องดำเนินในพระไตรปิฎก

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า ยอดของศาสนาเราคือการพ้นทุกข์

แต่ศาสนาเรามันก็มีพิธีกรรม มีทาน มีศีล มีภาวนาเข้ามา จะถึงจุดไหนแล้วแต่ผู้ที่มีวาสนาบารมี แต่วาสนาบารมีก็อยู่ที่นี้ใจ อยู่ที่การนั่งขัดสมาธิตั้งกายให้ตรง ดำรงจิตเฉพาะหน้า กำหนดใจเข้ามาๆ ต้องย้อนกลับมาดูที่ใจ

กายเป็นกายนะ คนเราสร้างบุญกุศลมา เกิดมาร่างกายนี้สวยงามตามความพอใจ บางคนเกิดมาดีแต่เดี้ยคำล้า มันทำไมไม่สมกับความปรารถนาของตน พ่อแม่คนไหนก็แล้วแต่ต้องให้ลูกเกิดมาสวยงามทั้งหมด มันเป็นไปได้ เพราะกรรมของบุคคลคนนั้นใจ ดวงจิตที่มากเกิดต่างหาก ละ ดวงจิตที่มากเกิดได้ภพของมนุษย์มา ได้ร่างกายนี้มา แล้วมันยึดติดร่างกายนี้เป็นเรา มันน้อยเนื้อต่ำใจว่าไม่สมตั้งใจปรารถนาในกายของเรา กายของเราไม่เหมือนคนอื่นที่เขาสวยงามกว่าเรา เห็นใหม่

แต่กิเลสไม่อยู่ที่กายหรือ กิเลสมันอยู่ที่ใจ ภายนี้เป็นสภาวะที่มันได้มา แล้วมันอยู่ แล้วมันติดไป เห็นใหม่ แต่กิเลสมันอยู่ที่ใจ ใจนี้มาติดกายต่างหาก ถึงต้องทำความสงบเข้าไปก่อน

จากเดิม จากถ่านไฟก้อนหนึ่งมันเผาไหม้ออกมาเป็นชิ้นๆ ออกมา ออกมาเป็นความรู้สึกที่เรามาติดในกายนี้ไง ทีนี้การที่เราจะวิปัสสนา วิปัสสนาปัญญา มรรคอรียสัจจถึงทำลายกิเลสได้ เห็นใหม่ เราทำความสงบของเราให้ได้ก่อน ทำความสงบของเราเข้ามาให้เข้าไปหาอาการของใจ จับต้องความคิดที่มันเผาไหม้ออกมา ต้องเอามรรคอรียสัจจ นามธรรมนี้เข้าไปชำระล้าง นามธรรมใจ

จิตแก่จิต กิเลสอยู่ที่จิต กิเลสไม่ได้อยู่ที่กาย แต่กายนี้เป็นที่พอกพูน เป็นเรือนที่อยู่อาศัยของจิต แต่จริงๆ แล้วความทุกข์มันอยู่ที่จิต จิตนี้อาศัยกายนี้อยู่ เห็นใหม่ เราก็ต้องเลาะกายนี้ เลาะกาย เอาปัญญานี้ให้จิตมันเข้าใจ

จิตนี้มันหลงมกมาย มันไม่เข้าใจมันถึงยึดมั่นถือมั่นจนเป็นความทุกข์

ความยึดมั่นถือมั่นของจิตว่ากายนี้เป็นเรา เราบอกเราไม่ได้ยึด...อันนี้ปากพูด สัญชาตญาณนะ สิ่งใดก็แล้วแต่จะมากกระทบดวงตาของเรา รีบหลับตาทันทีเลย สิ่งใดจะมาโดนเรา เราจะปฏิเสธทันทีเลย เห็นใหม่ สัญชาตญาณของมันยึด มันยึดโดยสัญชาตญาณ ยึดโดยกิเลสที่เกิดการเกิดนั้น เป็นไปไม่ได้ที่มันไม่ยึด แต่เราศึกษาแล้วว่าเราเข้าใจว่ากายนี้ไม่ใช่เรา เรานี้ไม่ใช่กาย กายนี้อาศัยกันอยู่ ต้องตายไปแน่นอน...อันนี้กิเลสมันหลอก

ขณะที่เราศึกษาธรรมใจ เราศึกษาธรรมะกันอยู่ใช่ไหม เราต้องปฏิบัติธรรม เราเป็นโรค เราเป็นภัย เราต้องกำจัดโรคภัยนั้นไม่ให้มันลุกลามไปใหญ่โต แต่อันนี้มันเป็นโรคเป็นภัยอยู่ แต่มันบอกว่า “เอาไว้เมื่อนั้นก่อนนะ คนเราต้องตายแน่นอน โรคนี้ต้องหาย เกิดมาแล้วมันมีโรค โรคนี้เดี๋ยวหายโดยธรรมชาติ เราจะกินยาไม่กินยาก็ได้” อันนั้นมันเป็นความคิด

ในร่างกายก็เหมือนกัน สัญชาตญาณมันยึดอยู่โดยธรรมชาติ แต่มันบอกว่าเข้าใจแล้ว เข้าใจว่าเราต้องตายแน่นอน เมื่อไหร่ก็ได้ค่อยเข้ามาปฏิบัติ ตอนนี้เป็นหนุ่มเป็นสาว ยังเป็นผู้มีพลังงานอยู่ ควรใช้ชีวิตให้สมบุกสมบัน แ่ๆ ก่อนแล้วค่อยมาประพฤติปฏิบัติ...เห็นใหม่ กิเลสมันหลอก มันหลอกในท่ามกลางการปฏิบัตินะ กิเลสมันก็หลอกได้ มันหลอกไปหมด การหลอกอันนั้น กิเลสมันหลอกอันนั้น มันจะพาให้เราหลงทิศหลงทางตลอด

นี่ไง ขณะเราประพฤติปฏิบัติอยู่ เราเข้าใจว่าไง

นี่เราถึงว่า ถ้าเรารักคน “ที่ไหนมีความรัก ที่นั่นมีความทุกข์” องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าไว้อย่างนั้นในพระไตรปิฎก “ที่ไหนมีความรัก” แล้วความรักมันเกิดขึ้นที่ไหน มันไม่เกิดขึ้นที่กายหรือ? มันเกิดขึ้นที่จิตต่างหาก “ที่ไหนมีความรัก ที่นั่นมีความทุกข์” ทุกข์แน่นอน เพราะมีความรักมันต้องมีสิ่งตอบแทนมัน สิ่งที่ว่าเข้าให้ความรักนี้สมประกอบกับความรักนั้น

แต่รักในคนนะ เรารักตัวเราก่อนไง

เราบอกว่า “นักปฏิบัตินี้เห็นแก่ตัว ต้องหาในที่หลีกเร้น ต้องหลบเอาตัวรอดให้ได้ก่อน”

พระพุทธเจ้าสอนอย่างนั้น พระพุทธเจ้าสอนอย่างนั้นเลยนะ บวชแล้วได้เกสา โลมา นขา ทันดา ตโจ เห็นไหม ให้เข้าป่า ให้ประพฤติปฏิบัติ ธรรมขององค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้เป็นธรรมประเสริฐ ในศาสนานี้ธรรมสำคัญที่สุด องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม ได้เป็นองค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขึ้นมา

เป็นเจ้าชายสิทธัตถะออกแสวงหามาตลอด แต่ปฏิบัติธรรมจนเห็นธรรมรู้แจ้ง รู้แจ้งในธรรม สลัดกิเลสออกไปจากใจทั้งหมด เห็นไหม แล้วพระพุทธเจ้ายังกราบธรรมอยู่โดยปกติ พระพุทธเจ้ากราบอยู่ตลอดเวลา จนพระถาม พระพุทธเจ้ากราบอะไร? กราบธรรมไง ธรรมที่องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้แน่ละ นี่ธรรมอันนั้นประเสริฐ

ทีนี้เรารักคน เราอยากได้ธรรมอันนั้น องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงบอกว่าต้องเอาตนให้พ้นจากกิเลสก่อน ต้องเอาตนของเราให้พ้นจากกิเลส ให้เข้าถึงธรรมนั้น ธรรมนั้นถึงจะเป็นธรรมความเป็นจริง แต่ถ้าธรรมจำมาอย่างที่ว่าเราจำมา เราเกิดมาแล้วเราต้องตาย นี่กิเลสมันก็รู้ เรารู้ นี่คือการจำมา เห็นไหม การจำมานี้มันเป็นชื่อของยา มันไม่ใช่เนื้อของยา ถ้าไม่ใช่เนื้อของยา มันจะแก้โรคได้อย่างไร ชื่อของยากับเนื้อของยา

ความจำนี่เป็นชื่อ เพราะเราจำได้ นี่คือปัญญาจำ

ปัญญารู้แจ้งต่างหาก ปัญญารู้แจ้งมันถึงเข้าถึงธรรมไง การเข้าถึงธรรมอันนั้น เห็นว่ากายนี้ไม่ใช่เรา เรานี้ไม่ใช่กายตามความเป็นจริง ตามความเป็นจริงต้องรู้แจ้ง

แต่ปัจจุบันนี้เรารู้จำ ความรู้จำเป็นสุดมยปัญญา ความรู้จริง เห็นใหม่ จินตมยปัญญา ความรู้จริง การจินตนาการ การจินตมยปัญญา จินตนาการให้เรารู้ว่าอันนี้เป็นการนึกเอา แต่การนึกเอาด้วยมีสมาธิ มีสมาธิ มีสัมปชัญญะ มีการใคร่ครวญกายอยู่ด้วยความจิตสงบนั้น เป็นจินตมยปัญญา จินตมยปัญญาไม่อยู่ในกฎเกณฑ์ของอะไรทั้งสิ้น

ในทฤษฎีความรู้ของโลกต่างๆ มันต้องมีทฤษฎี มีกฎเกณฑ์ มีขอบเขตของความคิด จินตมยปัญญาไม่มีขอบเขตของความคิด มันคิดขึ้นไปโดยเป็นจินตมยปัญญาขึ้นไป เวียนขึ้นไปเป็นปัญญาญาณ เห็นใหม่ ปัญญาญาณของผู้ที่ปฏิบัติจะพ้นออกไปจากกิเลส มันจะเริ่มเข้าเป็นไป

จากผลากของยา ผลากของยามีสวนผสมของอะไรบ้าง ส่วนผสมของยา เห็นใหม่ มรรค อริยสัจจ์ ความดำริชอบ ความเห็นชอบ ความเพียรชอบ สติชอบ สมาธิชอบ ความอุทิศพยายาม การกัศเพชราด เห็นใหม่ ในเนื้อหาของยาก็คือมรรค ๘ นี้ไง นี่เนื้อหาของยา แต่เนื้อหาของยา มรรค ๘ นี้เป็นตำราที่พระพุทธเจ้าวางไว้ใช่ไหม ครูบาอาจารย์สอนไว้ใช่ไหม แต่มันจะเกิดขึ้นจากใจใหม่ล่ะ? เกิดขึ้นจากใจ

กิเลสอยู่ที่ไหน? กิเลสอยู่ที่ใจ มรรคเกิดที่ไหน? เกิดขึ้นมาจากเราชวนชวาย พยายามทำให้สงบขึ้นมาแล้ววิปัสสนาญาณเกิดขึ้นจากภายในย้อนกลับเข้ามา มันเกิดที่ไหน? มันเกิดขึ้นจากใจเหมือนกัน

อาการของใจที่เราคิดโดยปกติที่เราว่าความทุกข์มาให้เราตลอดเวลา กับอาการของใจที่เกิดขึ้นจากความเพียรการประพฤติปฏิบัติที่เราประพฤติปฏิบัติกันอยู่นี้ไง เห็นใหม่ มันก็เกิดขึ้นมาจากใจเหมือนกัน แต่เกิดขึ้นมาจากใจ จากเป็น อุตตา หิ อุตตโน นาโถ ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ธรรมที่เราปฏิบัติที่สมควรอยู่นี้มันต้องสมควรในการลงมัจฉิมาปฏิปทาของธรรมด้วยนะ ถ้าการปฏิบัติเอนเอียงไป เห็นใหม่ ทุกคนสมนุกสมบันเหมือนกันหมดเลย แต่ทำไมเราไม่ได้ธรรมเหมือนกันล่ะ

การเข้าถึงธรรมโดยความเป็นจริง อันที่ว่าจะเข้าถึงให้เป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรมแล้วเรายกขึ้นมา ยกขึ้น การยกขึ้นถึงจะเห็นกายจริงใจ

ความเห็น ความเข้าใจจากภายนอก อย่างที่ว่าเมื่อกี้นั้นนะ ความเห็น ความเข้าใจจากภายนอกมันต้องขาด นี้ไง กายกับใจนี้ไม่ใช่อันเดียวกันโดยธรรมชาติอยู่แล้ว เห็นอยู่ คนเกิดคน

ตายมาตลอด เห็นไหม อันนั้นอันหนึ่ง อันนั้นอยู่ข้างนอก มันเป็นความคิดออกมา เห็นไหม อันนี้เป็นโลกียะไง โลกียะคือความคิดพื้นๆ ของเราที่มีความคิดอยู่แล้ว

ที่ว่าเราเป็นปัญญาชนอยู่นี้ละ เรียนพระไตรปิฎกจนจบดู เห็นไหม จำมา จำมาไว้จับคู่เลย เข้าใจหมด ในธรรมะนี้เข้าใจหมดเลย แต่ชำระกิเลสไม่ได้แม้แต่หกลานของกิเลส อย่างว่าแต่พอกิเลสถูกกิเลสเลย หกลานของกิเลส ความคิดเล็กๆ น้อยๆ ที่จะหลุดออกไปจากใจยังชำระไม่ได้ แล้วจำยามันได้ประโยชน์อะไรละ คนอยู่กับยาต้องกินยาด้วยสิ ยา ธรรมโอสถ ย้อนกลับเข้ามา

เวลาใจมันออกมา ใจมันย้อนออกมา กิเลสออกมา จากธาตุรู้ จากถ่านก้อนนั้นนะ มันพุ่งออกมาที่ซบที่ซ้อนออกมา แล้วเราย้อนกลับเข้าไป ย้อนกลับเข้าด้วยจิตมยปัญญาหรือ

พระพุทธเจ้าบอกแล้ว ปัญญา ๓ สุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภวานามยปัญญา

จากจินตมยปัญญา การใคร่ครวญย้อนกลับเข้าไปนั่นละ อันนี้มันรู้ทัน ความรู้ทันมันปล่อยวาง เห็นไหม ความรู้ทันนะมันปล่อยวางอารมณ์ได้ ปล่อยวางความคิดได้ นี่ความรู้ทัน นี่จินตมยปัญญา มันทันกัน รู้ทันกัน เพราะว่ามันออกมาโดยธรรมชาติที่ว่าออกมาจากถ่านไฟก้อนแดงๆ นั้นออกมาเป็นกระแสออกมา ออกมาจากหัวใจของเรา นี่ จุดเริ่มต้นของความคิด แล้วเผาไหม้ ออกมา การเผาไหม้ของมันผ่านขั้นธ้อออกมาเรื่อยๆ ทำไมเรามองไม่เห็นละ

มันมองไม่เห็นเพราะมันผ่านออกไปมันเป็นธรรมชาติที่ส่งออก ธรรมชาติของธาตุออก ความรู้มันออกไปข้างนอก การเผาไหม้ข้างนอกแล้วมันเผาไหม้ตัวมันเองด้วย เห็นไหม การเผาไหม้ตัวมันเอง เผาไหม้เชื้อในตัวมันเอง แต่เชื่อนี้มันเชื่อมีตลอดนี้ ไม่เหมือนกับวัตถุที่มันจะเผาหมด อันนี้มันเผามีๆ

คือว่า เกิดตายมาภพชาติต่างๆ ไม่มีที่สิ้นสุดออกไป ไม่เคยมีที่สิ้นสุดในวัฏฏะนี้ สร้างบุญกุศลขนาดไหนมันก็วนไปๆ จิตนี้นักท่องเที่ยว วนไปในวัฏฏะนั้น ไปตลอด ไปตลอดมันก็วนไป มันเผาไหม้ไม่มีวันหมดใจ มันเผาไหม้โดยธรรมชาติ เพราะมันเป็นธาตุ เป็นสสารที่เป็นนามธรรมมหัศจรรย์ขนาดนั้น จิตนี้มีมหัศจรรย์มาก

ทุกข์ให้ความทุกข์กับเรามาก จะมีสมบัติขนาดไหน ความพอใจสถานะกิเลสอย่างไร แสวงหาอะไรไม่เคยพอ ไม่เคยพอ มันกินไม่รู้จักพอ ในการประพฤติปฏิบัตินี้ก็เหมือนกัน การ

บังคับมันเข้าไปนี่มันน้อยเนื้อต่ำใจ ความน้อยเนื้อต่ำใจ ทำไมเราไม่ได้ธรรม ทำไมเราไม่เห็น ทำไมเราไม่เหมือนเขา ทำไม...อันนี้ก็เลสมันหลอกทั้งนั้นเลย เห็นไหม

ในการประพฤติปฏิบัติ ในการจะชำระล้างมันอยู่นั่นละ มันเลี่ยมออกมาๆ นั่นนะ แล้วเรา จินตนาการเข้าไป นี่ตัวจิตตมยปัญญา การจินตนาการนี้มันจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่มีสุตมยปัญญา

สุตมยปัญญาคือการศึกษาธรรมมา การฟังครูบาอาจารย์มาเป็นชั้นๆ เข้ามา แล้วยึดไว้ให้ ท่อง ให้จำขึ้นใจ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี่ปริยัติ นี่สุตมยปัญญา แล้วเราเห็นตามสภาพ อย่างไรละ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี่เราก็มองว่าเป็นเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ แต่เราไม่เห็นมันแปรสภาพ เราไม่เคยเห็นมันเป็นไตรลักษณ์ไง ไม่เคยเห็นว่ามันเป็นอนิจจังใจ เราไม่เคย เห็นนะ เราเห็นแต่ศพข้างนอก เราเห็นแต่คนตายอยู่ข้างนอก แต่สมาธิมันไม่คงตัว มันถึงเห็นกาย ไม่ได้ตามความเป็นจริง

ถ้าเห็นกายได้ตามความเป็นจริง จากตาของจิตตมยปัญญาเข้ามา จับภาพนั้นได้ ภวานามย ปัญญาเกิด ภวานามยปัญญาเกิดต่อจากจิตตมยปัญญา จิตตมยปัญญานี้ใคร่ครวญมาตลอดๆ ภวานามยปัญญาจะเกิดขึ้น แสงแวบๆ ของภวานามยปัญญาเกิดขึ้นก่อน แสงแวบๆ เห็นไหม แวบๆ หมายถึงว่าใจมันหมุนเข้าไปแล้วมันเข้าไป จากจิตตะมันยกขึ้นๆ คล่องตัวขึ้นเป็นภวานามย ปัญญา

จากการภาวนา จากการทำจิตตมยปัญญาไปบ่อยๆ พอปัญญามันจะเกิดขึ้น เกิดขึ้นไป เพราะแรงสมาธิ แรงของมรรคมันหมุนไป พอหมุนไปด้วยเราส่งขึ้นไป เราส่ง แต่ถ้ามีเราอยู่แล้ว มันเอนเอียง มรรคนั้นไม่สามัคคี มรรคนั้นเป็นมัชฌิมาไม่ได้ เพราะมีเรา ทำให้มันเอนเอียงเข้าไป เราก็มส่งขึ้นไปเรื่อยๆ ส่งขึ้นไปเรื่อยๆ

การส่งขึ้นไป เห็นไหม จากจิตตมยปัญญาเป็นภวานามยปัญญา ภวานามยปัญญาเกิดขึ้น เรื่อยๆ การเกิดขึ้นเรื่อยๆ ชำระกิเลสไปเรื่อยๆ กิเลสนี้มันแก่นของกิเลส ความยึดมั่นถือมั่นมันเคย ยึดมั่นมามาก พอความเห็นเข้าไปมันเข้าไปกะเทาะ เข้าไปจับต้อง เข้าไปพิจารณาดูสิ่งนั้นไง

จากสิ่งที่เราไม่เคยจับต้องได้ในกายนี้ กายของเราที่แหละ ในสติปัฏฐาน ๔ นี้แหละ กาย เวทนา จิต ธรรม นี่แหละ มันติดอยู่ที่นั่นแหละ อาการของกายนี้จิตมันติดโดยธรรมชาติ อาการ ของจิตมันเป็นเรื่องของกิเลส มันยิ่งกว่าติด มันเป็นเรื่องมันเลย แล้วมันผ่านมาที่กายนี้ นี่เรา

ย้อนกลับเข้าไป เห็นไหม ย้อนกลับด้วยกรรมโสด ย้อนกลับเข้าไป ภวานามยปัญญาเกิด มันเห็น มันจับต้องตรงนี้ได้ไง

ถึงว่า การวิปัสสนากาย เวทนา จิต ธรรม ๖ ในสติปัฏฐาน ๔ นี้เป็นฐานของการทำงาน อันนี้เป็นสติปัฏฐาน ๔ โดยเนื้อหาสาระของสติปัฏฐาน ๔ ไม่ใช่การสติปัฏฐาน ๔ ด้วยพิมพ์เขียว สติปัฏฐาน ๔ เห็นนามเห็นรูป แต่เห็นนามเห็นรูปจากวิปัสสนิกัง แต่ภวานามยปัญญามันไม่วิปัสสนิก ถ้าวิปัสสนิกเราจะปล่อยไม่ได้

สิ่งที่เราวิปัสสนาอยู่เราไม่ปล่อย เราปล่อยไม่ได้เพราะอะไร เพราะเป็นจันทมยปัญญา จันทมยปัญญามันก็เป็นการนึกเอา แต่นึกเอาโดยไม่มีขอบเขตไง สุตมยปัญญามีภูมิระเบียบของขอบเขตในวิทยาศาสตร์ มันอยู่ในขอบเขตนั้นต้องพิสูจน์ได้ ต้องรู้แจ้งได้ แต่จันทมยปัญญาแล้วแต่อำนาจวาสนาเลย อำนาจวาสนาของใครจะหมุนเข้าไป จันทมยปัญญาจะส่งขึ้นไปๆ ภวานามยปัญญาเกิดขึ้น เกิดขึ้นกว้าง ปล่อยออก

จากที่ว่ามันคิดอยู่เป็นเนื้อเดียวกัน กายกับจิตนี้อาศัยเกาะเกี่ยวกัน มันจะปล่อยออก การปล่อยออก กิเลสมันยอมปล่อยใคร กิเลสมันยอมปล่อยใครให้เป็นอิสรภาพบ้าง? กิเลสไม่เคยปล่อยใครให้เป็นอิสรภาพ กิเลสเป็นเจ้าวัฏจักร ต้องการให้ทุกๆ ดวงใจนี้เป็นเรือนอยู่ของกิเลสทั้งนั้น

ปล่อยออกเพราะภวานามยปัญญาต่างหาก ไม่ปล่อยออกเพราะว่ากิเลสมันจะอ่อนตัวลง หรือกิเลสมันจะสำนึกผิด...ไม่มี! กิเลสไม่เคยสำนึกผิด กิเลสคือกิเลส กิเลสคือเจ้าวัฏจักร กิเลสปกครองบนหัวใจของสัตว์ แต่มันแพ้อำนาจของธรรมาวุธ ภวานามยปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ประทานไว้ให้พวกเราสาวกทั้งหลายเดินตามนี้ไง

การเข้าไปเห็น เห็นแจ้ง! ไม่ใช่เห็นนึก...เห็นแจ้งไง รู้ทัน ปล่อย รู้ทัน ปล่อย

รู้แจ้ง! รู้แจ้ง!...รู้แจ้งคืออะไร

มันออกมาเป็นปฏิภิกิริยาแล้วเราสวนเข้าไปๆ นี่รู้ทัน มันวาง มันปล่อย นี่ภวานามยปัญญาที่มันรู้เข้าไป ภวานามยปัญญารู้ตามเข้าไปมันจะปล่อย เพราะมันสวน มันชนกัน มันสวนหน้ากัน มันชนกัน มันจะปล่อยเลยๆ ปล่อยก็ปล่อยออกไป ปล่อยก็ว่าง ปล่อยก็ว่าง ความว่างอันนี้ไม่ใช่

สมาธิ ความว่างนี้เกิดจากเดินมรรค มันเป็นความว่างที่ปล่อยกิเลสออกไปชั่วคราว มันมหัศจรรย์กว่า มันลึกกว่าความว่างของสมาธิ

ความว่างของสมาธินั้นเป็นความว่างที่ว่ามันมีตัวตนอยู่ในหัวใจ แต่ความว่างอันนี้มันปล่อยกิเลสชั่วคราว มันเป็นตทั้งหมดชั่วคราวๆ ออกไป ด้วยการย้อนกลับขึ้นไปด้วยภาวนามยปัญญา นี่คือการรู้เท่า การชนหน้าต่อกัน มันถึงไม่ปล่อยขาดใจ สิ่งนี้ขาดไม่ได้ กิเลสไม่ถึงขาด แต่มันหลบตัวไปทันที มันว่างหมดเลย ความว่างอันนี้เราอย่าอนใจ ต้องเดินมรรคขึ้นไปเรื่อยๆ เดินมรรคเข้าไปๆ ในสติปัญญา ๔ กาย เวทนา จิต ธรรม เข้าไปๆ พอมันหมุนตัวเข้าไป มรรคอริยสัจบังเกิดขึ้น ภาวนามยปัญญาเกิดขึ้นเต็มองค์ของภาวนามยปัญญา เต็มองค์ของมรรคสามัคคี มันจะรวมตัวเข้าๆ

พอรวมตัวเข้าเป็นหนึ่งเดียว หนึ่งเดียวนี้มันยังหมุนอยู่ เห็นไหม จนไม่ใช่หนึ่งเดียว เป็นธรรมจักร เป็นธรรมชาติของธรรมจักรที่เป็นปัญญาอันนั้น เพราะกิเลสเป็นนามธรรม ธรรมจักรนี้ก็ต้องเป็นนามธรรม ธรรมจักรนี้หมุนเข้าไปชำระกิเลสบนหัวใจของผู้ที่ปฏิบัติมัน ขาดออกไปขาดทันทีเลยนะ ขาดออกไปเพราะอะไร

เพราะว่ามันหมุนเข้าไปเป็นธรรมชาติกับธรรมชาติ ธรรมชาติอันนั้นกับธรรมชาติอันนั้น เข้าไปทำลายกัน เพราะว่ามันไม่ใช่ชนหน้ากัน เห็นไหม มันรู้แจ้ง รู้ตั้งแต่ก่อนเกิด เพราะธรรมจักรหมุนเข้าไปแล้ว กิเลสอยู่ในจิตนั้น มันจะเริ่มแสดงตัวออกมา ธรรมจักรเข้าไปเช็ดทันที มันรู้แจ้ง คือรู้ก่อนที่มันจะเกิดขึ้นมาไง

จินตนาการนี้ขึ้นมา เราเห็นภาพแล้วเราพยายามสร้างขึ้นมาให้เราเห็นภาพนั้นใช่ไหม แต่รู้แจ้งนี่คือก่อนที่กิเลสมันจะแวบขึ้นมา ก่อนที่มันจะเกิด รู้แจ้ง รู้ว่ามาจากไหน เหมือนกับเรารู้ลูกหลานของเรา ลูกคนนี้เราเลี้ยงมาเอง เป็นลูกของเรา เราจับ เราสร้างมาให้ศึกษาเล่าเรียนมาจนได้ตำแหน่งหน้าที่การงาน ทำไมเราจะไม่รู้จักลูกของเราว่านิสัยเป็นอย่างไร

ภาวนามยปัญญาก็เหมือนกัน รู้แจ้งคือรู้ตั้งแต่ก่อนเกิดนั้น รู้แจ้งแทงทะลุเข้าไปในแทงทะลุวิชาเข้าไป แทงทะลุการยึดมั่นถือมั่นในกายนั้นใจ นี่ภาวนามยปัญญา หมุนเข้าไป ขาดออกไปจากใจเลย

เปลือกชั้นหนึ่ง จากธาตุรู้เผลอออกซิเจนออกมา เผลอล้อมใจออกมาเป็นชั้นๆ เข้ามา แล้วก็ยึดติดอยู่ที่กายนี้ ปล่อยทันที ปล่อยตรงไหน? ปล่อยสังโยชน์ ๓ กะโวกัฏฐัง สังโยชน์เกิดดับพร้อมกับจิต

อาการที่ความคิดออกมายึดกาย ความยึดกายนั้นว่า สัญชาตญาณมันยึดอยู่โดยธรรมชาติของมัน มันยึดอยู่ด้วยสังโยชน์ใด สังโยชน์ ลักกายทิฏฐิ ทิฏฐิความเห็นว่าเป็นเรา เห็นไหม มันเกิดดับพร้อมกับความคิด มันเป็นนามธรรม แล้วธรรมจักรเข้าไปชำระล้างไอ้ความเห็น ทิฏฐิเห็นว่าเป็นเรา แยกออกจากกัน สังโยชน์ที่ผูกไว้ตรงนี้ขาดออก การขาดออก ขาดเพราะสังโยชน์ขาดออกไปเลย นั่นเห็นไหม ถึงบอกว่า สมุจเฉทปหานใจ

สมุจเฉทปหานออกไปจากใจ กายกับใจจะต้องแยกออกจากกัน แยกออกจากกันไป เห็นไหม เพราะแยกออกจากกันด้วยความเข้าใจ เข้าใจด้วยปัญญาญาณนะ เข้าใจด้วยความรู้แจ้งนะ ไม่ใช่เข้าใจด้วยความรู้จำที่เราจำๆ กันไง ความรู้จำอันนี้มันเป็นแค่เปลือก เป็นแค่ฉลากของยา แต่มันก็จะเป็นคุณประโยชน์ เป็นสุขตมยปัญญา จะเกิดจินตมยปัญญา จนเกิดกลายเป็นภวานามยปัญญาขึ้นไป เห็นไหม นี่ถึงเป็นฉลาก

ถ้าปฏิบัติเราก็คือว่าเป็นสิ่งที่ว่าไม่มีคุณค่าขณะที่ปฏิบัติอยู่ แต่มันมีคุณค่าตั้งแต่ชักนำเราเข้ามาในศาสนาใจ ชักนำเจตนาเข้ามา ชักนำให้หัวใจนี้เข้ามา ย้อนกลับมา...ไม่เคยติ ไม่เคยติตำราของพระพุทธเจ้า ไม่เคยติสิ่งใดๆ เลย ว่าสิ่งนั้นเป็นโทษกับเรา กิเลสต่างหาก ขณะปฏิบัติ กิเลสความไม่รู้เท่า กิเลสตัวหลอกใจให้หลงไหลต่างหาก การประพฤติปฏิบัติที่ไม่เข้ามัจฉิมมาปฏิบัติต่างหาก

ความเห็นผิดของเรา เราจะโทษ เราจะไปติเตียนธรรมะเป็นไปไม่ได้เลย นี่ผู้ที่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ผู้ที่ปฏิบัติธรรมเห็นธรรมตามความเป็นจริง ผู้ที่เห็นธรรมความเป็นจริงถึงจะเคารพธรรมใจ ธรรมอันนี้ต่างหากที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทานไว้ให้เราดำเนินขึ้นไป ให้พวกเราดำเนินตามขึ้นไป นี่เราเดินตามขึ้นไป มันจะซึ่งมาก อันนี้ถึงว่าเป็นจลศรัทธา

ผู้ที่ปฏิบัติจนเห็นกายกับจิตนี้แยกออกจากกัน...

...ลุ่มๆ ดอนๆ นะ จิตเจริญแล้วเลื่อมๆ เราก็พยายามมูมานะขึ้นมา มันมีแต่ความทุกข์เขลาณ มาตลอด ความเพียรชอบ ในความเพียรชอบก็จริงอยู่ ความเพียรนั้นเป็นความเพียรชอบ แต่เพราะ

กิเลสมันอยู่กับเรา กิเลสมันทำให้สงสัยไปหมด มันเป็นความเพียรชอบหรือไม่ชอบมันก็ยังลังเลสงสัย นี่ตอนนั้นมันถึงว่า การประพฤติปฏิบัติมันถึงว่ายากลำบาก

การประพฤติปฏิบัติ เห็นไหม ยากลิ ลำบากลิ เพราะเรื่องอย่างนี้มันเป็นเรื่องการชำระวิญญูะเลยนี่ การชำระสิ่งที่สกปรกในหัวใจ มันไม่มีเครื่องมือใดๆ ไม่มีหมอกคนไหนจะรักษาใช้นี้ได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังบอกว่า ธรรมะนี้เป็นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ใดจะชำระกิเลส ผู้ใดจะปฏิบัติธรรม ผู้นั้นต้องเป็นผู้ชวนขวยเองทุกๆ บุคคลเลย เห็นไหม มันเป็นการที่เกิดขึ้นมาจากใจ

จิตแก้จิต ใจแก้ใจ ในหัวใจดวงนั้นนะ มันถึงต้องทุกข์มาก ทุกข์มากเพื่อจะเอาความสุขวิมุตติสุข สุขที่เป็นวิมุตติ วิมุตติเลยนะ ไม่มีความลังเล ไม่มีความข้องใจใดๆ ในหัวใจเลย เห็นไหม ถ้าผ่านสักกายทิฎฐิเข้าไป นี่ถึงเป็นอจลศรัทธา ปิดอบายเค็ดขาด ผู้นี้เข้ากับกระแสของพระนิพพาน เหยียบพื้นดินแล้ว

จากอยู่ในวิญญูะทั้งหมด อยู่ในโธมะ อยู่ในทะเลหลวง ต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในทะเลนั้น ต้องให้เป็นอาหารของสัตว์ อาหารของเต่าอยู่มาตลอดเวลา แล้วได้เข้าถึงตลิ่งแล้ว เข้าไปถึงยืนอยู่บนพื้น จะเดินขึ้นไป เห็นไหม นี่เห็นกายตามความเป็นจริง เห็นกายตามความเป็นจริงเพราะดินเหยียบบนดินแล้ว ถึงจะแช่อยู่ในน้ำ มันก็ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอย่างนั้นอีก มันจะเกิดมันก็อยู่ในขอบเขตของมัน เพราะมันไม่ใช่ว่าไม่มีที่ยืนเลย อยู่ในน้ำนี้มันยืนไม่ได้เลย นี่อจลศรัทธา

จากที่เราชวนขวยวิ่งเต้นกันอยู่ในน้ำที่ตื้นไม่มีที่ยืน ใจไม่มีที่ยืนใจ ใจมันเวียนว่ายตายเกิด ใจมันลังเลสงสัย ใจมันทุกข์ใจมันร้อน เห็นไหม นี่การพิจารณา มันเลาะออกไปเป็นชั้นเข้าไป การเลาะออกไปนี้มันเป็นเครื่องยืนยันกับใจดวงนั้นว่านี่คือทาง นี่คือความเห็นจากภายใน นี่คืออตุตฺตาหิ อตุตฺโต นาโถ นี่คือการก้าวเดินของใจที่ได้ก้าวเดินออกมาแล้ว เป็นปัจจัตตัง รู้จำเพาะตน เป็นปัจจัตตัง รู้จำเพาะใจดวงนั้น ใจดวงที่ได้สัมผัสธรรมดวงนั้น ใจดวงนั้นรู้อยู่เต็มหัวอกดวงนั้น

ที่นี้การก้าวเดินของจิตดวงนั้นมันก็ง่ายขึ้น ง่ายขึ้นเพราะวิชาการมันรู้แล้ว เทคโนโลยีอันนี้มันรู้ขึ้นมาแล้ว มันทำได้แล้ว มันยืนยันได้แล้ว มันจะก้าวเดินต่อไป นี่เลาะเข้าไปหา เลาะเข้าไปอีก เพราะอันนี้ใจมันติดที่กายไซ้ใหม่ ทุกข์เพราะกายนี้ สักกายทิฎฐินี้ ทิฎฐิในกายนี้เป็นเรา หวงแหวนมันตลอด เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ที่ว่ากับจิตนี้เป็นเครื่องอยู่อาศัยผูกมัดกันด้วยสังโยชน์

เห็นใหม่ ขาดออกไปนะ พอขาดออกไป นี่มันเกาะออกไปชั้นหนึ่ง นี่ถอนตัวเข้าไป จิตนี้ถอนตัวเข้าไปชั้นหนึ่ง

ด้วยมรรค ด้วยความเห็น ด้วยดวงใจดวงนั้นได้เคยดื่มกินกรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว มันจะชวนขวย มันจะวิ่งเข้าไปหาใจ เริ่มต้นกำหนดวันเลย ผู้ที่เห็นขั้นตอนอย่างนี้แล้วกำหนดว่าวันนั้นกิเลสจะต้องขาดจากใจ กิเลสจะต้องขาดจากใจ เห็นใหม่ ผู้ที่ปฏิบัติขณะที่ว่าปฏิบัติเข้าไปแล้วมันถึงมีตรงนี้ไง

ทุกข์เป็นอริยสัจ แต่เวลาสุขเกิดขึ้นมาจากการประพุดปฏิบัติ เห็นใหม่ สมาธิธรรม ขณะที่วิปัสสนาจนแยกออกๆ เพราะจิตมันเป็นอิสรภาพชั่วคราวไง เราต้องการเป็นอิสรภาพ เกิดเป็นมนุษย์นี้เป็นปัญญาชน เป็นผู้ปฏิบัตินี้ เห็นใหม่ แต่ขณะที่ว่ากายนี้แยกออกไปแล้วมันยิ่งกว่าอิสรภาพนะ

จากใจธรรมดาเป็นอริยสัจ เป็นอริยเจ้าขึ้นมาเลย พ้นขึ้นมาขั้นตอนหนึ่ง เห็นใหม่ นี่ทำไมมันจะไม่พ้นขึ้นไปล่ะ เป็นความจริงจากในใจ ใจนั้นสัมผัสเอง นี่พ้นขึ้นไป มันเป็นอิสรภาพเข้าไป อิสรภาพเข้าไป จนกว่าวิปัสสนาเข้าไปเรื่อย เข้าไปดูจากภายในที่จิตมันติดออกมานั้นนะ จิตมันพ้น ละกายเข้ามาชั้นหนึ่ง มันทอนเข้ามาช่วงหนึ่ง แต่มันก็ยังมีสายจากถ่านก้อนแดงๆ นั้น เผาอากาศนั้น แล้วเผาเชื้อขยะที่ออกนั้นเข้ามา

นี่เหมือนกัน มันย้อนกลับเข้าไป ย้อนกลับเข้าไปด้วยความ...ถ้าจินตมยปัญญา ต้องใช้จินตมยปัญญา เพราะถ้าถึงจุดนี้แล้ว พื้นฐานของใจจะมีสมาธิโดยธรรมชาติของมัน สมาธิธรรมชาติ อันนี้มันก็เชื่อมได้โดยธรรมชาติอีกล่ะ มันเป็นอนิจจังทั้งหมด มันเป็น สัพเพ ธมมา อนตตา ก็ต้องสร้างขึ้นมา สร้างสมาธิขึ้นมา สติต้องจ่อเข้ามาให้เข้าหาที่กิเลส หาที่ใจนั้น ไม่ใช่ส่งออก

การส่งออก นึกว่าพิจารณากายแล้ว พิจารณาใจแล้ว กิเลสอยู่ข้างนอก...ไม่มี ข้างนอกไม่มี กิเลส ความทุกข์ต่างๆ ไม่อยู่ในวัตถุทั้งหมด ไม่อยู่ในสิ่งข้างนอกนี้ ในวิภวภู ในโลกนี้ก็ไม่มี ความทุกข์ไม่อยู่ที่ไหน ความทุกข์อยู่ที่ใจอย่างเดียว

วิภูจักร เพราะใจนี้เป็นนักท่องเที่ยว ใจนี้ไปเสวยภพใดภพนั้นก็มิ ภพ ในภพต่างๆ มันมีอยู่ โดยธรรมชาติของมัน แต่เพราะใจเราไปเราถึงมี ถ้าใจเราไม่ไป เห็นใหม่ ใจเราไม่ไปนี้ ในพระไตรปิฎกก็บอกไว้แล้ว สวรรค์ก็ชั้น พรหมก็ชั้น นรกอเวจีมีหมด แต่ปัจจุบันสิ่งที่นั่นมันเป็น

ภพของเขา เราอยู่ในภพของมนุษย์ เห็นใหม่ ภพของมนุษย์เป็นภพที่ประเสริฐที่มีศาสนาวางไว้ให้
เราก้าวเดินด้วย นี่ใจถึงว่านักท่องเที่ยวใจ ใจมันหมุนไปๆ

นี่เราก็อ่อนกลับเข้ามา ถึงว่า สิ่งใดๆ นั้นไม่ใช่ทุกข์ ใจต่างหากทุกข์ ยังไม่ทันไปก็กังวล
แล้วเห็นใหม่ เราจะไปเกิดที่ไหน เราจะไปอย่างไร ทั้งๆ ที่ว่าละกายเข้ามาแล้วมันก็ยังไปอยู่นะ
ยังไปอยู่

นางวิสาขาเป็นพระโสดาบันยังมีลูก ๒๑ คน เห็นใหม่ นี่ยังไปอยู่ ละกายได้แต่มันละกาม
ไม่ได้ ละกามไม่ได้ ละอุปาทานยังไม่ได้ ขนาดว่าวิปัสสนาขนาดนี้ แต่มันเข้าถึงช่องทางที่ถูกต้อง
ใจ

พระอานนท์เป็นพระโสดาบัน เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะนิพพานนะ เกาะ
ประตุน้ำค้างอยู่ “กิเลสที่อยู่ในหัวใจของเรา ทำไมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นครู เป็นที่
พึ่งของเรา ทำไมต้องจากเราไปแล้ว” พระโสดาบันร้องให้ พระพุทธเจ้าจะนิพพาน พระอานนท์
ร้องให้ เห็นใหม่ เป็นพระโสดาบัน

พระโสดาบันหมายถึงแยกสัkkายาทิฏฐิได้ใจ นี่พระโสดาบัน ผู้ใดแยกได้แล้ว ผู้ใดแยกกาย
กับจิต เห็นกายกับจิตนี้ตามความเป็นจริง เห็นว่ากายนี้เป็นเรา เราเป็นกาย แยกออกจากกัน แต่
หัวใจยังทุกข์เต็มๆ

นี่วิปัสสนาเข้าไปให้เห็นอุปาทานในกายนี้

จิตนี้แยกกายแล้ว แต่มันยังเกาะเกี่ยวอยู่ มันยังมีความเกาะเกี่ยวอยู่ พิจารณาซ้ำเข้าไป เห็น
ใหม่ อะไรมันออกมา นี่ถ้าพิจารณาจิต เห็นจิต การคิดจิต การจับต้องจิตใจ จิตนี้เป็นอุปาทานที่เกาะ
กายอยู่ เกาะกายอยู่นะ เพราะมันอาศัยกายอยู่ มันไม่ถึงว่าขาดออกไป เข้าใจกายตามความเป็นจริง
แต่นอนเนื่องอยู่ในกายนี้ เข้าใจกายตามความเป็นจริง จิตนี้เป็นจิต กายนี้เป็นกาย แต่ขั้นตอนของ
มันยังมีส่วนเกาะเกี่ยวอยู่ นี่วิปัสสนา

ถ้าพิจารณาสติปัฏฐาน ๔ พิจารณากาย แยกออก จากที่ว่าเห็นเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ
เห็นใหม่ เปลือก ถ้าพิจารณาซ้ำเข้าไป มันจะเป็นดินเป็นดิน น้ำเป็นน้ำ ลมเป็นลม ไฟเป็นไฟ
เพราะร่างกายเราประกอบด้วยธาตุ ๔...ธาตุ ๔ มีดิน น้ำ ลม ไฟ...ธาตุของใจ ธาตุรู้ เห็นใหม่ ธาตุ ๖

ที่นี้ธาตุ ๔ การที่หัวใจนี้อาศัยเรื้อนอันนี้อยู่ ธาตุ ๔ อันนี้เป็นที่อยู่ของใจนี้ มันอาศัยกันอยู่ พิจารณาเข้าไปด้วยจิตตมยปัญญาก่อน เห็นไหม จากสุตมยปัญญาที่เราเกาะขึ้นมา จิตตมยปัญญา มันต้องอาศัยจิตตมยปัญญา การจุดเชื้อขึ้นมา จิตตมยปัญญามันใคร่ครวญได้ตลอด

จิตตมยปัญญานี้คือการรู้เท่า การรู้เท่าคือการยันกิเลสไว้ ไม่ให้กิเลสมันเป็นเจ้าวัฏจักรที่มันเคยเป็นผู้บัญชาการใหญ่ จะสั่งให้ผู้ที่อยู่ใต้อำนาจของมันวิ่งไปตามความเห็นของมัน มันอยู่หลังความคิดอันนั้นที่ส่งออกมา

ฉะนั้น ถึงไม่เคยมีใครเห็นหน้ากิเลสเลย ไม่มีใครเห็นเจ้าวัฏจักรเลย ถ้าเห็นตรงนี้ก็เห็นแต่ว่าอาการของจิตเท่านั้น อาการของจิตทั้งหมด เพราะมันผ่านขั้น ๕ ออกมา ผ่านขั้น ๕ ของใจออกมาแล้วมันถึงผ่านมาถึงอุปาทานอันนี้นะ เห็นไหม ผ่านขั้น ๕ ออกมา มันจากถ่านก้อนแดงอันนั้นเผาออกซิเจนแล้ว ถึงว่าเผาสีนี้ สิ่งที่เป็นเปลือกอันนี้ นี่พลิกย้อนกลับเข้า ย้อนกลับเข้าไปเลย พิจารณา ถ้าจิตนี้เป็นสมาธิมันก็เป็นจิตตมยปัญญา รู้เท่าก็ปล่อยวาง มันเป็นไปไม่ได้ที่รู้แล้วจะปล่อยเลย

เว้นไว้แต่ในสมัยพุทธกาล เห็นไหม พระพุทธเจ้าเทศน์อยู่นี่ตรัสรู้เลยนะ เห็นด้วย อันนั้นมันผู้ที่ว่าปฏิบัติง่ายรู้ง่ายไป แต่เวไนยสัตว์ สัตว์ที่มีโอกาส เราเกิดในกึ่งพุทธกาลเป็นเวไนยสัตว์ เป็นผู้ที่ต้องฟังบ่อยๆ เป็นผู้ที่ประพฤติบ่อยๆ เป็นผู้ที่ชวนขวายเป็นไป เป็นเวไนยสัตว์ผู้มีโอกาส

แต่ในเมื่อเราเกิดในคนละสมัย อย่างเช่น ผลไม้ใหม่ๆ ผลไม้ที่ว่ายังหนุ่มอยู่ ผลออกมานี้ดี ผลไม้แก่ ต้นไม้แก่ ผลไม้นั้นมันก็ต้องแบบว่าให้ผลน้อยไป เราเกิดในช่วงไหนล่ะ เราเกิดในช่วงไหนของศาสนา นี่มันบอกถึงอำนาจวาสนาของพวกเรานะ อำนาจวาสนาของผู้ปฏิบัติ แต่เวไนยสัตว์นี้ยังมีโอกาสที่จะทำได้ไง เราก็ต้องพยายามเข้าไปๆ เข้าด้วยจิตตมยปัญญาหมุนเข้าไป ให้สมาธิหล่อตัว มรรคมันจะหมุนไปด้วย เห็นไหม สติพร้อมเข้าไป มันเป็นธรรมจักรหมุนเข้าไป

มรรค ๔ ผล ๔ ธรรมจักร เห็นไหม มรรคของโศดาปัตติมรรคออกมาเป็นโศดาปัตติผล มรรคของสภิกาคามีมรรค ผลของสภิกาคามีผล นี่คือนักเดินเป็นบุคคล ๘ จำพวกในสังฆมณฑล เรายกตัวเราเองขึ้นไป นี่ธรรม ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ตรัสวางไว้ไง แล้วก็หมุนเข้าไปๆ จากโศดาปัตติผลแล้วเราขึ้นมาเป็นสภิกาคามีมรรค สภิกาคามีมรรคก็หมุนเข้าไป ต้องหมุน หมุนด้วยจิตตมยปัญญาก็หมุน หมุนเพราะมันจะพร้อมไปด้วยสติ เห็นไหม ความดำริให้เห็นด้วย สติสมาธิพร้อม หมุนเข้าไป

จิตตมยปัญญา สิ่งที่ไม่มีกฎเกณฑ์ เห็นใหม่ จิตตมยปัญญาไม่มีกฎเกณฑ์ อยู่ที่วาสนาบารมี อยู่ที่เทคนิคของใจ อยู่ที่ความเห็นใจ หมุนเข้าไป ความหมุนเข้าไปด้วยจิตตมยปัญญา จิตตมยปัญญานี้มันเกิดขึ้นมาจากพื้นฐานของสมาธิ ภาวนามยปัญญาจะเกิดขึ้นไม่ได้ในเมื่อจิตตมยปัญญาไม่หมุนส่งขึ้นไป ภาวนามยปัญญามันเป็นช่วงสวดขอดของปัญญาที่หมุนขึ้นไป

ปัญญาที่ในโลกนี้มี คนไม่ใช่พระอรหันต์ไม่เคยเห็นภาวนามยปัญญา เห็นอย่างมากก็จิตตมยปัญญา จิตตมยปัญญานี้ นักวิทยาศาสตร์ก็มีจิตตมยปัญญา นักวิทยาศาสตร์ใหญ่ขนาดไหน จะได้รางวัลโนเบลสาขาไหนก็แล้วแต่ ใช้ปัญญาของโลกทั้งหมด ไม่เคยมีใครใช้ปัญญาของภาวนามยปัญญาชำระกิเลสได้เลย ไม่มี ถึงว่าพวกนี้ไม่เคยเห็นภาวนามยปัญญา

ภาวนามยปัญญาจะเกิดสวดขอดของภาวนามยปัญญาต่อเมื่อผู้ที่ชำระกิเลสไป เพราะภาวนามยปัญญาเท่านั้นชำระกิเลสขาด ภาวนามยปัญญาไง ปัญญาในภวานานั้นส่งขึ้นไป ภาวนาที่เราทำใจกันอยู่นี่ไง ใจสูงขึ้นๆ จนขึ้นไป ใจขึ้นไป ค้นขึ้นไปเป็นภาวนามยปัญญา เพราะมันจะหมุนไปเรื่อยๆ

จากจิตตมยปัญญาทรงตัวขึ้นไปๆ มันจะละเอียดเข้าไป มันรู้เท่า พอรู้เท่านี้กิเลสมันมีสิ่งที่มีเหตุผลเข้าไป กิเลสมันยอมรับไง ความยอมรับของกิเลส เห็นใหม่ มันก็ไม่กล้าแสดงตัวมาก ถ้าไม่มีปัญญาเข้าไป กิเลสมัน...มีข้าศึกอยู่ฝ่ายเดียวที่เป็นกองทัพออกมาต่อสู้ยึดพื้นที่ ไม่เคยมีกองทัพไหนเข้าไปชำระกิเลสได้เลย ไม่เคยมีกองทัพไหน ไม่เคยมีศัตรูไหนจะจัดกองทัพเข้าไปรบกับกิเลสได้ เพราะกิเลสมันเป็นนามธรรม มันเกิดดับอยู่ที่หัวใจ

จิตตมยปัญญานี้เกิดขึ้นจากเจตนา เจตนาของเราส่งขึ้นไป เจตนาที่ส่งขึ้นไป เพราะสังโยชน์มันไม่ใช่เจตนา สังโยชน์คือกิเลสมันเกิดดับพร้อมกับความคิด ความคิดแวบออกมา สังโยชน์มันตามออกมาด้วย ดับไปก็ดับไปพร้อมกัน เห็นใหม่ อนุสัยที่นอนมาไง นอนมาอยู่ตั้งแต่ถ่านก้อนนั้นขึ้นไปเลย อันนั้นมันเจ้าวัฏจักร อันนี้มันหลานของมันต่างหากละ นี่มันย้อนกลับเข้าไปด้วยปัญญาอันนี้ไง

ถึงจิตตมยปัญญามันก็ให้กิเลสนั้นเบาบางลง กิเลสนั้นเบาบางลงยอมรับเหตุผล พอกิเลสมันเบาบางยอมรับเหตุผล มันก็ขยายพื้นที่ให้ภาวนามยปัญญาได้ขยับตัวออก เห็นใหม่ ปัญญาจะก้าวเดินออกไป ปัญญาด้วยภาวนามยปัญญาจะก้าวเดินออกไป การก้าวเดินออกไปจากการส่งขึ้นไป แล้วจะส่งขึ้นไปเรื่อยๆ ต้องฝึกฝนบ่อยๆ

การฝึกฝนบ่อยๆ เห็นไหม นี่หมั่นคราดหมั่นไถ หมั่นหัดใช้ปัญญา

ปัญญาจะเกิดขึ้นมาจากเราพลิกแพลงใช้สอยในหัวใจของเรา ปัญญาไม่เคยเกิดขึ้นมาเอง
สมาธิ เห็นไหม เราอยู่เฉยๆ ยังเกิดขึ้นได้ แต่ปัญญาเกิดขึ้นเองไม่ได้เลย ไม่ได้เลย! เพราะมันเป็น
แรงขับเคลื่อนออกไปจากมรรค แรงขับเคลื่อนออกไปจากพลังงานของจิต

กิเลสมันอยู่ที่จิต แต่เดิม กิเลสมันใช้จิตนี่เป็นที่อยู่ที่อาศัยที่ควบคุมเราอยู่ จับเราอยู่ให้เป็นจี
ข้าของมัน แต่เพราะเราเชื่อธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เกิดธรรมมาวุธ ธรรมะเป็น
อาวุธใจ เป็นอาวุธที่ใช้ใจจับนะ ไม่ใช่ใช้มือจับ ใช้ความคิดจับ...ไม่ใช่ ธรรมมาวุธ อาวุธที่เป็น
ธรรมจักร เห็นไหม เกิดขึ้นจากภายใน เกิดขึ้นได้ มันเป็นสิ่งที่มีหัตถ์จรรยที่ว่าไม่น่าจะเกิดขึ้นได้
มันเป็นไปได้ได้อย่างไร

แต่ถ้าปฏิบัติเข้าไปแล้วมันถึงยอมรับเราว่า ผู้ปฏิบัตินี้เป็นลูกศิษย์ขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า ถึงซึ่งคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งคุณในศาสนา ทุกคนจะซึ่งใน
คุณของศาสนามาก ว่าทำไมเรามีศาสนาเกิดในศาสนา นี้ เกิดมาในธรรมมาวุธอันนี้ที่จะให้เราจับต้อง
ได้ ให้เราชำระกิเลสของเราได้ขึ้นไปเป็นชั้นๆ เข้าไปไง นี่เกิดขึ้นจากใจ เกิดขึ้นจากภายใน
เพราะเป็นนามธรรมทั้งนั้น สิ่งที่เป็นนามธรรมถึงชำระนามธรรมได้

นามธรรมเกิดดับๆ อนุสัยเกิดพร้อมกับการเกิดดับ อนุสัยไม่มีตัวตน แต่เกิดดับพร้อมกับ
สิ่งที่มีอำนาจเหนือความคิดเราไง มีอำนาจเหนือความคิดแล้วใสให้เราทุกข์อยู่ทุกวันนี้ ความคิดที่
ทุกข์ๆ อยู่นี้เกิดขึ้นมาจากนี้ไง กิเลสตัวนี้ไง กิเลสมันถึงเป็นนามธรรม

กิเลสนี้เป็นนามธรรม แต่ในเมื่อพยายามจะสร้างมาให้เป็นบุคลาธิษฐาน ให้เห็นเข้าไปเพื่อ
จับต้องได้ ให้ใช้ปัญญาเทียบเคียงไง ปัญญาจะเทียบเคียงได้ต้องมีสิ่งเทียบเคียง เทียบเคียงแล้ว
พิจารณา สิ่งใดมีคุณค่ามากกว่ากัน สิ่งใดมีคุณค่ามากกว่ามันต้องยึดพื้นที่นั้นได้ เห็นไหม กิเลสมัน
จะยอมอ่อนตัวลงๆ ความอ่อนตัวลง เห็นไหม จินตมยปัญญาหมุนเข้าไปๆ แต่จินตมยปัญญา
มันหยาบ มันถึงชำระกิเลสไม่ได้ไง

เพราะว่าอนุสัยมันละเอียด มันเกิดดับพร้อมกับความคิด จินตมยปัญญาเป็นความคิดใช้
ใหม่ ภาวนามยปัญญามันก็เป็นความคิด แต่มันเหมือนกับไม่ใช่คิด มันหมุนไปโดยธรรมจักร จักร
มันหมุน มันหมุนไป เราส่งขึ้นไป ส่งขึ้นไปจนเป็นธรรมชาติ ความคิดที่เป็นธรรมชาติ ความคิดที่

เกิดขึ้นเอง ความคิดขณะที่เป็นธรรมจักรนี้มันเกิดขึ้นเอง มันเกิดขึ้นจากไม่มีตัวตนเลย ถึงว่า มัน เป็นจักรที่สำคัญมาก เพราะชำระเข้าไป ชำระขาดออกไป นี่สังโยชน์อ่อนตัวลง กามราคะ ปฏิฆะ อ่อนตัวลง แยกออก ใจกับกายคราวนี้แยกขาด กายเป็นโพธิ จิตเป็นกระจกใส โลกนี้ราบเป็นหน้า กลอง

หลวงปู่มั่นบอกไว้ในมุตโตทัย เห็นไหม รวมใหญ่ โลกนี้ราบเป็นหน้ากลองไปเลย คำว่า “ราบเป็นหน้ากลอง” คือว่ามันไม่มีสิ่งใดๆ อยู่บนพื้นทีของใจใจ ว่างหมดเลย ใจนี้เป็นใจ กายนี้ เป็นกาย แยกออกจากกัน สังโยชน์อ่อนตัวลง เห็นไหม จิตล้วนๆ แล้วคราวนี้ขาดออกไป เป็นอีก ขึ้นตอนหนึ่ง

นี่ถึงว่า ย้อนกลับเข้าไปว่า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงว่าอ่อนใจจะสอนใครได้ใจ อ่อนใจว่าจะสอนใครได้หนอ เพราะเห็นจิตที่ดำๆ เห็นจิตที่เป็นถ่านไฟเผาในตัวมันเองอยู่ที่นี่ แต่ ขณะนี้มันเผาอากาศแล้ว มันทิ้งเข้ามา ทิ้งกายเข้ามา มันเผาอากาศ เห็นถ่านไฟไหม เวลาลมพัดเข้า มามันจะวูบวาบๆ เห็นไหม เผาอากาศ

ขั้นของใจใจ ความคิดล้วนๆ ขณะที่เป็นความคิดล้วนๆ ความคิดนี้ชุ่มด้วยกาม ถ้าการ พิจารณาอสุภะ การพิจารณากาย สิ่งนี้จะป็นอสุภะอสุภัง พิจารณากายเข้าไป เพราะมันเป็น ความเห็นว่ากายนี้เป็นเรา มันสงวน มันรักมาก นี่มันเผาอยู่ในอากาศ เห็นไหม ถ่านไฟเผาอากาศ อยู่เฉยๆ มันกินตัวมันเอง มันเผาตัวมันเองใจ มันแดงอยู่แล้วโดยธรรมชาติ เพราะมันเป็นถ่านไฟ แดงๆ มันป็น อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา แล้วมันก็เผาอากาศอยู่ตลอดเวลา เผาอากาศๆ มันป็น นามธรรม มันลึกลงไปอีก นี่ขั้นของใจ

ขั้น ๕ ที่ว่าขั้น ๕ ออกข้างนอก นี่หายบเกินไป ขั้น ๕ หายบเกินไป ออกซิเจนนั้น อากาศนั้นป็นขั้น ๕ มันเกิดความเผาผลาญกันกับไอ้ถ่านก้อนนั้น

ความพอใจของเรา ความผูกพันรักกัน ความเกี้ยวอยู่ที่ใจ เห็นไหม ทำไมนางวิสาขาละกาย ได้แล้วยังไปมีครอบครัวล่ะ นี่มันมีเพราะอันนี้ใจ อันที่ใจมันยึดมันถ้อมมันในตัวมันเอง อันที่ใจนี้ มันเผาแต่อากาศอยู่ใจ ความคิดมันเกิดไว้มาก ถึงตรงนี้ต้องใช้มหาสติ มหาปัญญาณะ

การจะสร้างสติ ที่ว่าสติๆ อยู่แน่นอนเป็นสติ แต่ขณะนี้นี้เป็นมหาสติ มหาปัญญา... อนาคตามิมรรค บุรุษชั้นไหนเข้าไปละ นี่ในสังฆคณ นั้นยกขึ้นไปอีก ยกขึ้นไป เพราะส่วนนี้มันเป็นกามราคะ มันเป็นกามคุณ มันเป็นการผูกโกรธ มันเป็นการเฉาใจ

เวลามันเฉา เห็นใหม่ เฉาขึ้นมา ลมพัดเข้าไปนี่วูบแดงมากเลย พอผ่านไปมันก็จะอ่อนตัวลงนี่เหมือนกัน อารมณ์มันเกิดวูบวาบๆ อยู่ที่ใจนั่นนะ มันเฉาอาการของใจ อาการของใจกับใจมันเฉาตัวมันเองใจ มันมีความพอใจ มันรักสงวน มันอยากไปหมด เห็นใหม่ ความอยากอันนี้คือกามราคะ

เรามองกันแต่กามว่ากามข้างนอกๆ กามข้างนอกนี่เพราะไม่มีศีลบังคับเขาก็ใช้ประโยชน์ของเขาทางโลกเขา แต่อันนี้มีศีลบังคับอยู่ แต่มันเป็นธรรมอยู่ที่หัวใจ ศีลบังคับขนาดไหนมันก็วิ่งเต้นผ่านกระโถดบนหัวใจของเรา เห็นใหม่ มันวิ่งเต้นผ่านกระโถดในหัวใจของเรา มันเสพตัวมันเอง มันพอใจในตัวมันเอง มันอุ่งกินในใจของมันนะ แล้วมันเป็นใจเฉยๆ มันเป็นเรื่องที่ว่าเฉาใหม่อยู่ภายใน นี่ถึงว่ามันต้องใช้มหาสติ มหาปัญญาหมุนเข้า

ความเป็นมหาสติ มหาปัญญา เห็นใหม่ จากสติปัญญาที่เราใคร่ครวญเราขึ้นมาเป็นมรรค อริยสังขัจ เป็นภาวนามยปัญญาขึ้นมาเป็นชั้นๆ แล้ว ทำไมต้องสร้างให้เป็นมหาสติ มหาปัญญาขึ้นไปอีกล่ะ? ก็สิ่งที่มีมันละเอียดกว่า สิ่งที่มีมันมีคุณค่ามากกว่า สิ่งที่มีมันเป็นตัวตนที่มีอำนาจสูงกว่า สิ่งที่มีมันเป็นผู้บัญชาการนะ สิ่งที่มีมันเป็นผู้บัญชาการออกมาอยู่ที่หัวใจ

คนเราจะเข้าไปทำลายผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าลูกน้อง เห็นใหม่ เราฆ่าเด็กๆ เข้ามา ฆ่าผู้ที่รักษาความปลอดภัยจากข้างนอกเข้าไป เราทำลายพวกนี้เข้าไปเพื่อจะเข้าไปหาหน่วยธุรการของเขา กองบัญชาการของเขา มันก็ต้องใช้ความแนบเนียน เพราะสิ่งนั้นเขามีอำนาจมากกว่า เขาผ่านมา

จิตนี้ผ่านการเกิดการตายมา มันสะสมมาเหนียวแน่นมาก แก่นของกิเลสเหนียวแน่นมาก ที่นี้ใจจะเข้าไปทำลายจิตดวงนี้ จะทำลายให้จิตนี้เป็นอิสระจากกามโอะมะอันนี้ มันก็ต้องใช้มหาสติ มหาปัญญาเข้าไป นี่น้ำป่า ความรุนแรงของจิต จะฆ่ากันก็เพราะตรงนี้ โลกทั้งโลกที่มีปัญหาอันอยู่ก็เพราะเรื่องนี้ การหาอำนาจ การหาเงินทองมาทุกอย่างมาสะสมเรื่องกามอย่างเดียว มันติดที่ตรงนี้ ถ้าพ้นจากนี้ไปแล้ว โลกทั้งโลกแทบไม่มีคุณค่าเลย อยู่กันแบบพรหมจรรย์ เห็นใหม่

สิ่งที่พรหมจรรย์ พอมีกินมีอยู่ อยู่กินกันพอแล้ว แต่สิ่งนี้ประดับเกียรติ กินด้วยเกียรติ กินด้วยกาม กินด้วยสถานะ เห็นไหม กามมันยังมีสถานะของมันเอง มันยกย่องตัวมันเองว่ามันสูงมันเด่นไง นี่ถ้าอย่างนั้นมันแปลลใจให้เป็นจี๊ซ่า ความเป็นจี๊ซ่าก็ต้องแสวงหามาข้างนอกนี้ เห็นไหม แล้วเราจะสร้างมรรคอรียสัจจังเข้าไป

จากจิตตมยปัญญาก็ต้องจิตตมยปัญญา แต่จิตตมยปัญญาขนาดไหนก็ค้นคว้า ต้องขวนขวาย มี ๒ มือ จะสร้างเขื่อน มี ๒ มือไปขุดดินแล้วเอาดิน โปะสร้างเขื่อนขึ้นมา ขนาดเขามิรดแทรกเตอร์เขาสร้างเขื่อนเขายังทำลำบากขนาดไหน นี่มีมือ ๒ มือ ไปขุดดินมาโปะๆ เพื่อจะสร้างเขื่อนกันน้ำ แล้วไม่ใช่ น้ำธรรมชาติ น้ำป่ามีทั้งซุงทั้งทุกอย่างไหลลงมา

ถ้าเป็นวัตถุมันทำเป็นไปไม่ได้ แต่มันเป็นเรื่องใจเพชร การจะเอาตนให้พ้นจากอิสรภาพมันทำได้ ทำได้เพราะว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผ่านไปแล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมไปก่อน แล้วสร้างไว้ให้ลูกศิษย์ลูกหาเป็นผู้ก้าวเดินตามไปไง มันถึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้อีก

สิ่งที่เป็นไปได้อีก เพราะว่าสิ่งที่กิเลสก็เป็นนามธรรม นามธรรมนี้เป็นนามธรรมที่ใช้นามธรรมเข้าไปทำลายกัน นามธรรมนี้เกิดจากหัวใจ เกิดจากกำลังใจจากภายในเข้าไป กำลังใจภายในนี้เราเทียบมาจากข้างล่าง มันส่งขึ้นมาเป็นชั้นๆ ขึ้นมา กำลังใจจากข้างล่างมันจะสูงขึ้นมาๆ เห็นไหม นี่กำลังใจอันนั้นหนึ่ง ความมูมานะหนึ่ง...งานมันยิ่งกว่าการสร้างเขื่อนอีก

เขื่อนนี้ใครทำแทนกันก็ได้ ใครมีเงินจ้างทำแทนกันก็ได้ แต่หัวใจไม่มีใครสามารถทำแทนกันได้ ไม่มีความสามารถ มันมีความสำคัญมากกว่าเขื่อนมากนะ เพียงแค่เปรียบให้เห็นเขื่อนกับมือนี้เราก็อ้างทอดย เราเห็นว่ามันเป็นงานที่มหาศาลนี้มีคุณค่ามาก แต่งานการชำระโอชะออกจากใจ ทำให้ใจนี้เป็นอิสรภาพ มันรุนแรงขนาดนั้น ความรุนแรงขนาดนั้นถึงต้องใช้ความรุนแรงเข้าไป

ถึงขณะนี้ก็จะอยู่กับใครไม่ได้ ต้องอยู่คนเดียว มันทุกกิจกรรมการเคลื่อนไหวจะไม่ให้มันแสดงตัวเลย ต้องกดไว้ด้วย นิมิต्त มหาปัญญา แล้วใคร่ครวญ จิตตมยปัญญาก็หมุนเข้าไปๆ หมุนเข้าไปจนภาวนามยปัญญามันเกิด นี่ภาวนามยปัญญาเกิดด้วยความละเอียดเข้าไปเรื่อยๆ นะ

ไม่ใช่ว่าภาวนามยปัญญามีคุณค่าเท่ากัน ภาวนามยปัญญาในชั้นล่างๆ นี่หยาบๆ มรรคหยาบๆ กับมรรคละเอียดขึ้นไปเรื่อยๆ ความละเอียดอ่อน ความบริสุทธิ์ของสิ่งที่เป็นสสาร สสารยิ่งบริสุทธิ์ยิ่งมีคุณค่ามาก มรรคที่บริสุทธิ์เข้าไป มรรคที่สูงขึ้นไป มรรคที่หมุนเข้าไป ภาวนามยปัญญาจะหมุนเข้าไป ความละเอียดอ่อนของภาวนามยปัญญาจะหมุนเข้าไปๆ...ขาด! โลกธาตุนี้หวั่นไหว ครึน! เลย อวกาศ อากาศไม่มี อยู่เฉพาะดวงของจิต เห็นไหม ดวงของจิตที่เป็นถ่านแดงๆ อยู่ก่อนเดิวนั่นนะ นี่คือตัววิชา

ดวงของถ่านก้อนแดงๆ ที่เป็นถ่านแดงๆ นี่มันเผาตัวมันเองอยู่ เห็นไหม แต่ที่ว่ามันเผาอากาศ เผาออกซิเจน ออกซิเจนเราทำลายออกหมดแล้ว ขาดออกไปเลยนะ พอขาดออกไป ว่างหมด เว้งว้างหมด ความเว้งว้างอันนี้ นี่ส่วนใหญ่จะพักกันอยู่ตรงนี้หมดเลย เข้าใจว่าอันนี้เป็นสิ้นแล้ว เพราะการเดินขึ้น

เราทำงานเราเดินเข้าไปหางานนะ เหนื่อยยากมาก เราตั้งบริษัท เห็นไหม กว่าจะตั้งได้ กว่าจะทำอะไรได้ เราคิดว่าพอตั้งบริษัทเสร็จก็จบ...ไม่ใช่ บริษัทเรายังไม่ได้ติดต่อสินค้าส่งออกไปเลย บริษัทเรายังไม่มีผลตอบแทนเข้ามาเลย

อันนี้ก็เหมือนกัน เราภาวนาขึ้นไป เราหมุนขึ้นไปด้วยตัวเองขึ้นไป มันใช้พลังงานทั้งหมด ใช้ความเห็นของตัวเอง ใช้ภาวนามยปัญญา ใช้वासนาบารมีทุ่มไปทั้งชีวิตเลย พอถึงตรงนี้ปั๊บ เห็นแต่ถ่านอยู่เฉยๆ ว่างหมด ไม่มีลมพัดเข้ามา ถ่านอยู่เฉยๆ ก็นึกว่าอันนี้เป็นที่สิ้นสุดของศาสนาไป...ไม่ใช่ ไอ้ถ่านแดงๆ นี่มันยังเผาตัวเองอยู่ มันยังเผา...ก็ถ่านมันยังแดงอยู่ มันยังเผาตัวมันเองอยู่

อวิชชาปุจฺยา สงฺขารา สงฺขาราปุจฺยา วิญญาณํ วิญญาณปุจฺยา นามรูปํ เห็นไหม ภพชาติ มันยังเกิดดับๆ มันเป็นพรหมอยู่ มันผัสสะในตัวมันเองไง ถ้าตายตอนนี้เกิดเป็นพรหม พรหมนี้จะผัสสาหาร ผัสสะคือความสัมผัสของพรหมนั้นไง มันสัมผัสในตัวมันเองอยู่นั่นนะ แต่มันละเอียดอ่อนจนจับไม่ได้

ถึงว่า อรหัตตมรรคนี้สำคัญมาก ต้องใช้อรหัตตมรรคมันถึงจะจับตัวของจิตได้ไง อรหัตตมรรค การเดินอรหัตตมรรค ฟังสิ อรหัตตมรรคในสังฆคุณที่บุคคล ๘ จำพวก มันจะจับตัวนี้ได้ไง การจับตัวนี้ได้ นี่มันเป็นมรรคญาณ ภาวนามยปัญญานี้เป็นญาณแล้ว ไม่ใช่ปัญญา ปัญญา มันละเอียดเกินไป

ญาณ เห็นใหม่ อนุสัย ในมานะ ใจ ในอุทธัจจะ ในอนุสัย ในอวิชชา นั้นนะมันละเอียดอ่อน ขนาดไหน แล้วเราจะเอาอะไรไปจับมันได้ การจับมันตรงนั้น การจับมันด้วยญาณของ อรหัตตมรรค หมุนเข้าไปๆ เป็นภาวนามยปัญญา หมุนออกไปจนขาดออก หมดสิ้นใจ ถ่านก้อน นั้นก็ต้องโดนทำลาย ถ่านก้อนนั้นก็ไม่มี ทำลายหมดเลย ว่างหมด ไม่มี อันนั้นถึงว่าเป็นที่สุดของ ศาสนาใจ

จุดของการประพาศปฏิบัติ หมุนเข้าไปถึงที่สุดของการประพาศปฏิบัติ ถึงที่สุดของการ ประพาศปฏิบัติแล้ว นิธรรมและวินัยก็วางไว้ตามความเป็นจริง แต่หัวใจนั้นหลุดออกไปจาก อริยสังข์ทั้งหมด เห็นใหม่ เราถึงว่า เหนืออริยสังข์

จิตตอนเริ่มปฏิบัติเราอยู่ที่กฎของอริยสังข์ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เราอยู่ข้างล่าง เพราะ เราไม่เห็นทุกข์ตามความเป็นจริง มันเป็นผลของทุกข์ เราถึงเก็บไว้ในหัวใจ เราเอาตัวเองหมุนเข้าไป ในอริยสังข์ ผ่านออกจากอริยสังข์ออกไป เหมือนกับเครื่องที่ปั่นอาหาร อาหารที่ว่าเป็นชิ้นเป็นอัน เข้าไปในเครื่องปั่นแล้วออกมาเป็นสำเร็จ เป็นป่นไป หัวใจปั่นออกไปจนกิเลสสะอาดหมด เป็น ญาณออกไป หัวใจว่างออกไปจากอริยสังข์นั้น เห็นใหม่ พ้นออกไปจากอริยสังข์

อริยสังข์นี้เป็นสิ่งที่ว่าพระพุทธเจ้าวางไว้ เห็นใหม่ ธรรมและวินัย เอโก ชัมโม หลุดออกไป จากธรรมและวินัยนี้ พ้นออกไปทั้งหมด เป็นปาปมุต สิ่งที่ไม่มีความผิดในใจดวงนั้นอีก ใจดวงนั้น สะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีสิ่งใดๆ เกาะเกี่ยว ไม่มีจุดไม่มีรอยในใจดวงนั้น ไม่มีผิด เป็นปาปมุต วิมุตติออกไป เป็นความสุข เป็นที่ความมุ่งหมายของผู้ที่ปฏิบัติ ผู้ที่ปฏิบัติหวังตรงนี้กันทั้งนั้น

ความหวังที่ว่าเป็นมรรคนะ ไม่ใช่หวังในสมุทัย ความหวังในสมุทัยคือหวังเฉยๆ แต่ เป้าหมายเป็นอริยฐานบารมี บารมี ๑๐ ทศขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นใหม่ องค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบารมี ๑๐ ทศ ใจ ทานบารมี ศีลบารมี อริยฐานบารมี

อริยฐานบารมีเพื่อจะให้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ต้องเป็นพระโพธิสัตว์มาเป็นชาติๆ ขึ้นมาจนถึงกับได้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้ที่ค้นคว้า เป็นผู้ที่ยก ฐธรรมด้วยตนเอง แล้ววางไว้ให้เราเป็นสาวกสาวกเป็นผู้ที่ปฏิบัติตาม เห็นใหม่ สาวก ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เป็นผู้รับศาสนาไว้อยู่ในมือของเรา... ในมือของเรา แต่ในใจของเราไม่มี

ในมือของเราแล้วเราปฏิบัติขึ้นมาในใจของเรา ใจของเราก็ล่วงพ้นออกไปเป็นปาปมุตได้
 ทุกๆ ดวงใจ เพราะดวงใจ ใจนี้เป็นเครื่องใส่ธรรม ใจนี้เป็นที่สัมผัสธรรม พระไตรปิฎกในหนังสือ
 นั้น ก็หนังสือนี้เป็นหมึกกับกระดาษ เราอ่านมา หัวใจรับรู้ เราก็ขนพองสยองเกล้า เราอ่านมา
 เห็นไหม ใจรู้สึก ความรู้สึกคือใจสะท้อน แต่กระดาษนั้นก็คือกระดาษนั้น

เห็นไหม ถึงว่า ใจเท่านั้นถึงสัมผัสธรรม ใจเท่านั้นถึงเป็นผู้ที่รู้ธรรมตามความเป็นจริง ใจ
 เท่านั้นพ้นออกไปจากกิเลสทั้งหมด เป็นความสุขล้วนๆ เป็นเอโก ชัมโม เป็นสุขแท้ในศาสนา
 เอวัง

เพิ่มเติมท้ายกัณฑ์

ตามความเป็นจริง รู้จิตเห็นจิตตามความเป็นจริง เข้าใจจิตตามความเป็นจริงด้วยปัญญา รู้
 จิตเห็นจิต การพิจารณาเห็นจิตตามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า รู้เข้าไป รู้ด้วยปัญญาญาณ

ถ้ารู้อย่างนี้มันก็รู้เหมือนกัน ถ้ารู้ด้วยความจำ เรารู้กันอยู่ รู้กันด้วยความจำ รู้กันด้วยปริยัติ
 มันก็เลยไม่ได้เห็นเหมือนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ท่านเห็นตามความเป็นจริงอันนั้น
 (เทพสิ้นสุดเพียงเท่านี้)